

tempore conversionis suæ vel baptismi, ut indicat Beda, Actor. 23, circa illa verba : *Ego in omni scientia bona conversatus sum ante Deum*, etc. Et tamen non constat illum statim habuisse suæ confirmationis revelationem. Quin potius aliqui sentiunt eum id significare, cum scripsit primam Epistolam ad Corinth., et in ejus cap. 4 dixit : *Nihil mihi conscientius sum, sed non in hoc justificatus sum*, et cap. 9 : *Castigo corpus meum, etc., ne forte, etc.* Et ita partem hanc probabilem existimat Vega, libr. 9 in Trident., cap. 12. Fateor tamen ex illis locis non satis probari, nam alias habent expositiones quas nunc omitto. Unde D. Thomas 1.2, quæst. 112, artic. 5, probabiliter credit, quando illi dictum est : *Sufficit tibi gratia mea*, 2 Corinth. 12, illam notitiam et revelationem habuisse, et tamen illa verba dicta illi sunt in raptu usque ad tertium cœlum, qui multo ante scriptam Epistolam ad Corinthios contigit, ut ex eodem cap. 12 colligitur. Item multi colligunt hanc revelationem factam Paulo, ex illo 1 Corinth. 2 : *Nos spiritum Dei accepimus, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis*; et ex illo Rom. 8 : *Certus sum enim quia neque mors, neque vita, etc.* Quæ etiam testimonia non cogunt, nam aliis etiam modis exponuntur. Verumtamen licet daremus, cum illa scribebat, jam habuisse illam revelationem, nihilominus non constat in ipsam conversione sua, vel cum baptizatus fuit talem revelationem accepisse; ergo potuit fieri vel inchoari confirmatio sine tali revelatione; ergo etiam potuit sine illa consummari. Idem argumentum fieri potest de cæteris Apostolis, quia nullo testimonio constat illos omnes in die Pentecostes illam revelationem accepisse, neque scholastici hoc illis tribuunt, quamvis tunc fuisse confirmatos fateantur. Et vix de Petro et Paulo affirmant aliquando habuisse illam revelationem. Item de Sancto Joseph probabilissimum est fuisse a principio in gratia confirmatum, cum tamen revelationem a principio non habuerit, et de toto vita tempore sit res satis incerta, idemque argumentum de Jeremia fieri potest. Denique forte Deus multos in gratia confirmavit, quamvis id neque ipsis neque alii in hac vita revelaverit. Denique Machar. senior., hom. 17, sic ait : *Dico autem tibi, quod etiam Apostoli qui Poracletum habebant, non erant plane securi*; et alia his similia habet, homil. 19, quibus significat illos certam scientiam suæ perseverantiae non habuisse.

24. *Illud discrimen infringitur.* — Deinde

non appareat cur illa revelatio sit necessaria ad confirmationem, vel ad illam sufficiat. Certe enim D. Thomas, quæst. 24 de Veritat., art. 9, ex professo explicat quomodo homines viatores confirmentur in gratia, et nullam mentionem talis revelationis facit, sed per internam gratiæ perfectionem, et externam Dei protectionem sufficienter se donum illud explicasse existimavit. Et in solut. ad 2, dicit illo modo fuisse confirmatos Apostolos et Joannem Baptistam. Et praeterea talis revelatio videtur supponere confirmationem eo modo quo cognitio supponit objectum suum, quia confirmatio ipsa ut infallibiliter futura revelatur; ergo non fit confirmatio per revelationem, sed solum agnoscitur. Quod si quis dicat revelari perseverantiam futuram, et per revelationem transire in confirmationem, instari potest, quia revelatio est quasi speculativa cognitio quæ non mutat objectum; ergo si perseverantia revelatur, per revelationem talis esse cognoscitur; ergo etiam post factam revelationem, illa manet intra rationem doni perseverantiae. Quod si illa perseverantia est confirmatio, ex se talis est, et per revelationem cognoscitur, non fit. Alias ipse confirmatus non cognosceret per directam revelationem se esse confirmatum, sed solum reflexe, cognoscendo se habere suæ perseverantiae revelationem. Denique donum confirmationis in gratia est illud quod homini dat vires, quibus infallibiliter firmatur in bono; revelatione autem non firmat in bono, sed firmatum supponit. Propter hæc igitur in hac sententia non quiesco, licet plus probabilitatis quam cæteræ haec tenet relatae habeat.

25. *Quartum discrimen utriusque doni.* — *Dupliciter explicatur.* — *Primus explicandi modus impugnatur.* — Quartum discrimen inter hæc dona constituant aliqui in majori perfectione intrinseca gratiæ. Hoc assignant Thomistæ, inter se vero non consentiunt. Nam Ledesma id tribuit internæ gratiæ soli absque ulla Dei protectione et manutentia extrinseca, quæ ad perseverandum necessaria est. Alii vero docent confirmationem partim provenire ab intrinseco ex perfectione gratiæ habitualis, partim ex divina custodia et protectione. Ita docet Ferrar., 3 contra gent., cap. 70, in fine, et sequitur Medina. Et quidem prior sententia merito improbabatur. Primo, quia ille auctor omnibus confirmatis attribuit necessitatem non peccandi, quod improbatum est. Secundo, quia illa perfectio gratiæ viatoris, quam dicit esse ad similitudinem gratiæ consumma-

tæ, intelligi non potest, nendum explicari. Nam vel est perfectio habitualis et permanens per modum actus primi in ipsis habitibus gratiæ, vel est perfectio actualis; neutrum dici potest; ergo. Primum patet, quia talis perfectio habituum gratiae non potest esse nisi intensio illorum, quid enim aliud in illis cogitari potest? tum etiam quia, licet aliquid aliud esse fingatur, scilicet, vel perfectio individualis eorumdem habituum, vel novus habitus infusus, distinctus ab omnibus, qui non confirmatis tribuuntur, præterquam quod totum hoc impugnatum sufficienter est, illo etiam dato, non potest voluntas viatoris per talem perfectionem habitualem aut necessitari, aut ad bonum determinari, ut evidenter probat D. Thomas, quæst. 24 de Verit., art. 9, et 4 contra gent., cap. 70, et satis a nobis declaratum est. Si vero illa perfectio sit alicujus gratiæ actualis, vel illa est aliquis actus secundus perpetuo in homine manens, et illum rectificans ad non peccandum. Et hic quidem actus merito diceretur participatio perfectiōnis gratiæ consummatæ, et alius esse non posset nisi perfectus Dei amor, nullus enim alius actus potest universaliter rectificare voluntatem. Vanum est autem talem actum perpetuum et immutabilem in viatoribus fingere, ut de Beata etiam Virgine diximus. Vel denique illa perfectio actualis gratiæ consistit in actuallī auxilio Dei congruo et efficaci, et tunc si tale auxilium ponitur necessitans voluntatem, frustra ponitur, et contra generales Scripturæ et Sanctorum regulas; si vero tantum ponitur efficax salva libertate, etiam ad perseverantiam necessarium est tale auxilium. Item illud non potest esse unum tantum, sed multiplicatum juxta occurrentes necessitates, et hæc est protectio, quæ ad perseverandum necessaria est et sufficit; nam, per se loquendo, non est necessaria ad perseverandum alia manutentia extrinseca Dei; quamvis enim Deus possit, etiam per extrinsecam providentiam tollere, vel minuere occasiones vel tentationes inducentes ad peccatum, tamen etiam permittendo illas potest homini per auxilia congrua perseverantiam tribuere, et utroque etiam modo potest hominem in gratia confirmare.

26. *Secundus explicandi modus et am disiplinet.* — Alter vero modus explicandi illud discrimen valde probabilis est. Potest tamen contra illum objici, quia supponit aliquid quod nec per se necessarium appetit, nec probari posse videtur, nimurum, donum confirmationis includere perfectiorem gratiam, etiam habitualē, quam ordinariū perseverantie donum. Quod sic declaratur, quia illa major perfectio non potest esse nisi major intensio. Nam, ut dixi, nulla alia major perfectio potest in habituali gratia cum probabilitate cogitari. At vero nulla ratione necessarium appetit, ut confirmatus in gratia semper sit sanctior quoad intensionem gratiæ habitualis, quam quilibet aliis prædestinatus, qui cum communi perseverantie dono salvatur. Cur enim hoc necessarium est, aut ubi revealatum invenitur, aut quomodo ex revelatis colligi potest? Certe de Jeremia probabilius creditur fuisse in gratia confirmatum, ex quo fuit in utero matris sanctificatus, quod tamē de Isaia non constat. Et, licet admittamus Isaiam non fuisse in gratia confirmatum, non inde sequitur quod gratiam minus perfectam et intensam habuerit. Et similes comparationes inter alios sanctos vel prædestinatos facile cogitari possunt. Et praeterea gratia habitualis cum habitibus per se infusis, licet ad actus sui ordinis multum juvent, et quo intensiores fuerint, eo ad actus intensiores inclinent, nihilominus ad minuendas passiones, et ad vincenda peccata legi naturæ contraria parum juvant, nisi Deus specialibus auxiliis actualibus justum præveniat et custodiat. Potest autem Deus, pro sua libertate, homini habenti gratiam habitualē minus intensam, majora auxilia actualia, magisque accommodata et frequentiora conferre quam sanctiori; ergo ille potius confirmatus dicendus erit, ac subinde confirmatio non consistit in majori gratiæ intensione, vel illam requirit. Adde neque majorem auxiliantem gratiam videri sufficientem ad illam differentiam constitutandam, tum quia differentia hæc accidentalis valde est, tum etiam quia in dono perseverantiae potest similis diversitas inveniri.

27. *Ex cogitatur alius non improbabilis dicens modus.* — Propter hæc posset aliquis non improbabiliter dicere non esse necessarium nos esse anxios in constituenda differentia inter hæc dona, neque esse ullum inconveniens quod omnes prædestinati pro aliquo tempore confirmati sint in gratia, priusquam moriantur. Nam imprimis Scriptura sacra perseverantiam solet confirmationem vocare, et in illa perinde est a Deo perseverantiam ac confirmationem postulare, ut patet ex illo Pauli 2 ad Thessal. 2 : *Ipse autem Dominus Jesus Christus confirmet corda vestra in omni opere et sermone bono*; et Psalm. 62 :

Confirmat hoc Deus, quod operatus es in nobis; et Psalm. 50: *Redde mihi laetitiam salutaris tui, et spiritu principaliter confirma me.* Unde Psalm. 4 ait David: *Me autem propter innocentiam suscepisti, et confirmasti me in conspectu tuo in aeternum.* Quod si fortasse David fuit singulariter confirmatus, eo scilicet modo qui Apostolis vel aliis insignioribus Sanctis tribuitur, certe non veretur idem David de omnibus justis absolute dicere: *Confirmat autem justos Dominus, Psalm. 36;* et Paul., 2 ad Thessal. 3: *Fidelis autem Dominus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo.* Unde colligere possumus confirmare Deum hominem, illum a malo custodiendo; per donum autem perseverantiae illum a malo custodit; ergo confirmat illum. Accedit quod Augustinus accurate disserens de donis gratiae, nihilominus, propter modum loquendi supra ponderatum, in verborum usu et accommodatione, aliqua est constituenda distinctio. Nam sine dubio ipsummet donum perseverantiae magnam habet latitudinem, et quibusdam majus et abundantius quam aliis dari potest, et datur. Quae differentia etsi possit esse in intensione habituum, proprie et per se in ipso auxilio efficaci, quo proxime, et quasi per se, ipsum perseverare datur, spectanda est. Nam, licet omnibus perseverantibus detur auxilium simpliciter efficax, nihilominus quibusdam datur efficacius quam aliis, et aliquibus datur efficacissimum, nimis per illustiores illuminationes intellectus, et ardentes affectus voluntatis, et cum majori protectione et providentia quam ad efficaciam perseverandi esset necessaria. Hinc ergo, licet omnes qui salvantur habeant perseverantiae donum, absolute loquendo, ut omnia dicta convincunt, nihilominus in latitudine illius doni possunt quasi duo gradus distingui, unus quasi ordinariae et communis protectionis ac efficacie, alias singularis excellentiae et efficacitatis, quae ibi magis relucet, ubi maiores difficultates et spirituales pugnae occurunt, et Victoria facilior et suavior fit. Quae distinctio non est formalis vel essentialis, sed tantum accidentalis, et secundum magis et minus, et ideo satis esse non potest, ut dicamus dona confirmationis et perseverantiae esse diversarum rationum, sicut non dicimus gratiam intensam et remissam esse diversae rationis. Nihilominus potuerunt voces ita accommodari ut, licet omnis perpetua conservatio in gratia vere sit et dicatur perseverantia, nihilominus confirmationis vox sit accommodata ad significandam illam solam

28. *S. Thomas assentitur.* — Simili modo procedit D. Thomas in hac materia, nam in 1. 2, quæst. 109, sub perseverantia concludit omne auxilium dirigens et protegens contra tentationum impulsus, quod tam confirmationi quam perseverantiae convenit, et quæst. 114, artic. 9, eodem modo loquitur, et in solut. ad 2, distinguit perseverantiam viae et patriæ, unde sicut in patria non est aliud perseverare in bono et confirmari, ita nec in via. Et in quæst. 24 de Veritat., artic. 9, quæ dicit de confirmatione viatoris in bono, communia sunt omnibus perseverantibus in gratia, unde sub eodem titulo videtur utrumque comprehendere. Nec in loco 1 part. supra

allegato recte citatur, nam ibi non agit de confirmatione in gratia ab intrinseco; unde dicit in corpore, *ex hoc naturam rationalem in bono confirmari, quod efficitur beata, et in hoc sensu dicit, ad 1, quod, si filii Adæ non permitterentur peccare, hoc non esset per hoc quod esset in justitia confirmati,* utique ab intrinseco, sed propter divinam providentiam. Denique Salmeron, in Praeambulis ad Epistol. Pauli, part. 2, disp. 14 et 15, multa congerit de confirmatione, et perseverantia in gratia, quæ, si recte spectentur, indicant esse eamdem rem diversis vocibus significatam.

29. *Resolutio.* — *Verum discriminem inter donum perseverantiae et confirmationis.* — Sed, licet fortasse quoad rem ipsam hæc vera sint, nihilominus, propter modum loquendi supra ponderatum, in verborum usu et accommodatione, aliqua est constituenda distinctio. Nam sine dubio ipsummet donum perseverantiae magnam habet latitudinem, et quibusdam majus et abundantius quam aliis dari potest, et datur. Quae differentia etsi possit esse in intensione habituum, proprie et per se in ipso auxilio efficaci, quo proxime, et quasi per se, ipsum perseverare datur, spectanda est. Nam, licet omnibus perseverantibus detur auxilium simpliciter efficax, nihilominus quibusdam datur efficacius quam aliis, et aliquibus datur efficacissimum, nimis per illustiores illuminationes intellectus, et ardentes affectus voluntatis, et cum majori protectione et providentia quam ad efficaciam perseverandi esset necessaria. Hinc ergo, licet omnes qui salvantur habeant perseverantiae donum, absolute loquendo, ut omnia dicta convincunt, nihilominus in latitudine illius doni possunt quasi duo gradus distingui, unus quasi ordinariae et communis protectionis ac efficacie, alias singularis excellentiae et efficacitatis, quae ibi magis relucet, ubi maiores difficultates et spirituales pugnae occurunt, et Victoria facilior et suavior fit. Quae distinctio non est formalis vel essentialis, sed tantum accidentalis, et secundum magis et minus, et ideo satis esse non potest, ut dicamus dona confirmationis et perseverantiae esse diversarum rationum, sicut non dicimus gratiam intensam et remissam esse diversae rationis. Nihilominus potuerunt voces ita accommodari ut, licet omnis perpetua conservatio in gratia vere sit et dicatur perseverantia, nihilominus confirmationis vox sit accommodata ad significandam illam solam

perseverantiam, quæ cum singulari excellencia et copia auxiliarum donatur. Et hoc ad summum ostendit communis loquendi modulus; et, licet compendiosius, hoc ipsum dixi in lib. 3 de Prædestinat., cap. ult., in fine. Et idem sentit Medina, 3 part., quæst. 27, artic. 4, in fine, licet multa involvat. Nec ab opinione Ferrariens. et aliorum, qui perfectiōnem gratiae habitualis postulant, multum discrepamus; fortasse enim frequentius ita contingit, quia Deus non dat illam auxiliarum abundantiam, nisi sanctioribus, et sibi magis dilectis; nos autem explicamus id quod est per se, quodque ad confirmationem possit sufficere, etiam si habitualis intensio non esset major, et sine quo nulla intensio gratiae habitualis ad perseverandum valet; nam sine dubio multi non perseverant, qui ad maiorem sanctitatis gradum in hac vita pervenerunt, quam alii qui perseverarunt; ideo, si qua est differentia, in auxiliarum efficacia illam consideramus.

CAPUT IX.

UTRUM HOMO IN STATU INNOCENTIAE ET ANGELI VIATORES SPECIALI DONO GRATIÆ AD PERSEVERANDUM INDIGUERINT?

1. *Ratio dubitandi unde consurgit primo.* — Ratio dubitandi in hoc puncto præcipue sumitur ex Augustino, lib. de Corrept. et grat., cap. 11 et 12, et lib. de Dono persever., cap. 6 et 7; his enim locis differentiam constituit inter statum naturæ integræ et lapsæ, quod in illo data est homini gratia qua perseverare posset, si vellet; perseverare autem non est datum, sed ejus libertati relictum, ut per illum perseveraret, si vellet; in praesenti vero statu homo non perseverat, nisi donum speciale perseverandi accipiat. Unde inter alia in dicto cap. 7 dicit: *Qui non infertur in tentationem, non discedit a Deo; non est hoc omnino in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt, fuerunt in homine antequam caderet.* Idem est autem perseverare quod non discedere a Deo, seu non vinci tentatione. Ergo hoc fuit in viribus liberi arbitrii in statu naturæ integræ; ergo non indiguit speciali dono ad perseverandum, sicut indiget. Unde subjungit: *Post casum autem hominis non nisi ad gratiam suam voluit Deus pertinere, ut homo accedat ad eum, et non recedat ab eo.* Ubi particula non nisi, non excludit cooperationem liberi arbitrii, sed indicat necessitatem specialissimæ gratiæ, sine qua nunc non po-

test liberum arbitrium perseverare; ergo sentit hanc non fuisse ante lapsum necessariam.

2. *Augetur secundo ratio dubitandi.* — Secundo potest augeri difficultas ex Prospero, seu Coelestino Papa, in Epistol. ad Episcop. Galliæ, dicente, *in prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem et innocentiam perdidisse;* ergo ante lapsum habuit homo naturalem possibilitatem vivendi innocentem, ac subinde in gratia perseverandi; ergo perseverare poterat sine gratia speciali. Et eodem modo auctor Hypognostic., in lib. 3, inter opera Augustini, cap. 4, dicit Adamum, ante lapsum, potuisse per liberum arbitrium implere quod vellet, cum sanam voluntatem haberet. Idemque sentit Prosper, contr. Collat., c. 18; et Anselm., de Concept. Virg., c. 22, idem indicat, dum ait recepisse Adam tam excellentem gratiam, ut per liberum arbitrium, et sibi et aliis illam conservare potuisse. Et idem fere de Angelis tradidit Gregorius, libr. 5 Moral., cap. 28, alias 27, et lib. 25, c. 4, et homil. 7 in Ezechiel., dum ait sanctos Angelos pro sua libertate stetisse, sicut eadem cæteri corruerunt.

3. *Tertia ratio dubitandi.* — Ex quibus argumentor tertio ratione, quia tota necessitas specialis doni ad perseverandum, orta est ex lapsu naturæ humanæ, ut Augustinus in locis citatis significat, et sæpe alias; ergo in natura integra non erat talis necessitas, et ideo diximus supra, lib. 1, in statu innocentia potuisse hominem cum communi auxilio gratiæ, et singula, et collective omnia præcepta, tam naturalia quam supernaturalia, servare, et consequenter potuisse eodem auxilio omnia peccata per longum tempus, ac proinde per totum viæ spatium vitare; sed si hoc faceret perseveraret; ergo ad perseverandum non indiget speciali dono vel auxilio. Propter quam rationem videtur hanc sententiam defendere Durandus, in 2, distinct. 29, quæst. 1, dum ait potuisse Adam vitare culpam sine gratia; vitare enim culpam est perseverare, ut significat ibi Gabriel, cum ait magis indigere hominem adjutorio gratiæ post lapsum quam antea. Solent etiam pro hac sententia referri Soto, libr. 1 de Natur. et grat., cap. 6; et Vega, lib. 12 in Trident., cap. 21, et quæst. 13 de Justificat.; Conradus, 1. 2, quæst. 109, artic. 4; et ibidem Cajetanus et artic. 2; Belarminus, lib. 1 de Grat. primi homin., cap. 4; Molina in Concord. disput. 4, ad artic. 13, et auctores hos imitati nos sumus, libr. 3 de